

A jó és olcsó könyvkiadó társulat alapszabályai.

Az Atyának, Fiunak és Szentlélek Istennek nevében! Naponkint inkább éreztetvén szüksége annak, hogy a külföld példájára honunkban is egy társulat alakuljon, jó és olcsó könyvek kiadása és terjesztése végett, — 1847-dik évi Bőjtelő-hó 15-kén, több egyházi férfiak gyülekezetében, elvileg kimondatott: mikép azon eszmék szerint, mellyek még 1844-ben a 'Religio és Nevelés' II-dik félévi 44-dik számában köztudomásra jöttek, ugy egyházi, mint világi katolikusokból mentül előbb egy társulat álljon össze, melly magának czélul kitűzze: az irodalom útján, a ker. kath. religio üdvözítő tanainak fejtegetése, boldogító s föntartó elveinek megismertetése és áldásos szellemének terjesztése által, a kath. népben a tiszta erkölcsiséget, józan gondolkozást és polgári erényességet szilárdítani, s általában egyesült erővel arra törekedni, hogy míg egyfelől az anyagi jóllét emelkedésének eszközei részére készítettnek, vagy szaporittatnak, másfelől szellemi mivelődése is, kath. irányban és szellemben, melly a történetek tanúsága szerint a népek lelki és földi boldogságára leghatékonyabb befolyást képes gyakorolni, előmozdittassék.

Hogy tehát kiki lássa és tudja, mit tüz ki magának czélul ezen társulat, és mint kíván működése által a családi életre, nevelésre, tudományosság- és mivelt-

ségre hatni, s így mit várhat tőle e honnak katholikuss népessége: előrebocsátja teendőinek vázlatát (programját), melly iránytűül fog szolgálni e társulat cselekvéseinek, s mérlegül egyszersmind a működése fölött bíraskodó közvéleménynek.

I.

A társulat célja.

Célja tehát e társulatnak: jó és olcsó könyvek kiadásával s terjesztésével fejtegetni a ker. kath. religio hit és erkölcstanait, annak boldogító s föntartó elveit megismertetni, az ellenirányu iratok benyomása ellen védeni, s általában egyéb tudományos, közhasznu s népszerű könyveket is akkép szerkeszteni, hogy a kath. szent hitvallásnak áldásos szelleme hassa át azokat, s terjesztésök által a vallásos meggyőződés, melly minden erkölcsiségnek s anyagi kifejlődésnek legtisztább kiapadhatlan forrása, mindinkább erősödjék és szilárduljon; még pedig: *a*) a köznépbén, *b*) iskolákban, *c*) a miveltebb osztályok közt; minél fogva tehát működését is e hármás irányban kifejteni; s ez uton, a magyar szent korona ernyőzete alatt élő minden ker. katolikusokra kíván hatni.

II.

A társulat neve és czime.

E társulat magát egyszerüen, jó és olcsó könyvkiadó társulatnak kívánja czimeztetni; melly czime által tulajdonképeni célját és irányát is megismerteti. De mint kath. irányban működni szándékozó egyesület, nem tévesztheti el szem elől azt, hogy neki emberi pártolás mellett, leginkább isteni segedelemre van szüksége; azért valamint megerősödését fölülről várja, a világosság atyjától, úgy kifejlődésének s egykori sikeres munkásságának reményét is, az üdvezítő Istenember ama

biztatásában találja föl, mellyel apostolait s híveit bátorította, mondván: „Bizzatok bennem, én meggyőztem a világot.“ S innen lelkesülve, a régi katolikus jó szokások nyomán, védszentjeül a Boldogságos szüz Máriát választja el; kinek szeplőtelen méhében az örök ige testté lett; kinek anyai pártfogásába első apostoli szent királyunk a magyar hazát és népet följánlotta.

Lesz tehát a társulatnak különös ünnepnapja is, aug. 15-dikén, Nagy-Boldogasszony napján; s igen óhajta, hogy e napon szövetkezendő tagjai s részvényesei az Istennek anyját, Magyarország pártfogóját, különös ajtatossággal tiszteljék s tiszteletét buzgó ünnepléssel neveljék. E végre egy különös, a társulat minden tagjaitól legalább az napon elmondandó imádság fog kinyomatni, s minden érdeklettek közt kiosztatni.

III.

A társulat teendői.

Röviden említve levén, miszerint e társulat a keresztény vallásosságot s valódi katolicismus boldogító szellemét a családi körökben, a nevelés és közoktatás mezején, s a miveltebb néposztályok közt kívánja terjeszteni, azt a kath. néppel nemcsak megismertetni, hanem meg is kedveltetni, sőt gondolkozásmódjába s életrendszerébe mintegy beoltani: nem lehet senki előtt kétséges, ki a ker. hitnek és anyaszentegyháznak az erkölcsiség javítására kiható erejéről s azon dicső erkölcsi átalakulásról, mellyet Jézus anyaszentegyháza az emberiség mivelődésén eszközölt, némi ismerettel bir, miszerint az általunk alakítandó társulatnak czélja nem egyedül vallási, hanem erkölcsi is; és hogy mi a kath. religio boldogító elveinek s a katolicismus hatályos szellemének terjesztésével, a nép értelmi s erkölcsi emelkedését, a polgári mivelődés elővitelét, s különösen a vallásos nevelés és oktatás előmozdítását tüztük ki czélul; meg levén győződve, hogy a nevelés, oktatás

és minden kifejlődés csak ezen alapra fektetve árasz-
tandja ki áldásos hatását a nép minden osztályára. S a
18 százados előfa, melyet öntözni s ápolni fogunk, meg
is termendi e gyümölcsöket, melyek kivülről csak mes-
terkéltséggel, de tartóssággal nem
dicsekedhetnek.

Előadott ugyanazon czélját háromfelé ágazó mű-
ködési téren fejteni ki a társulat; mely háromfelé
ágazó működési terét már most részletesebben is szük-
séges kijelelnünk.

1. Első tekintetet szükségelvén a családi élet, mint
a hitnek, vallásosságnak és egyházilag alkalmazott
életrendszernek első bölcsője s gyümölcsös-kertje, a
társulat olly könyveket szándékozik olcsó áron kiállita-
ni s a kath. nép között elterjeszteni, melyek benne a
kath. hitvallásról meggyőződést szilárdítsák, a kath.
anyaszentegyházhoz ragaszkodást neveljék, az isteni fé-
lelmet, vallásos buzgóságot éleszték, némely előítéle-
teit kiigazítsák, hit és buzgóság által a valódi erköl-
csiséget és keresztény jámborságot terjesztvén, az igazi
vallásos nevelésnek, mely leginkább a családi körök-
ben eszközölhető, s a jámbor élet példaadásának alap-
ját a köznépből megvevők, s azt egyszerűsággal szor-
galmas munkásságra, felsőbbek iránti engedelmességre
vezéreljék.

Ugy véli pedig e czélt megközelíthetni a társulat,
ha állandó czikk gyanánt, s mintegy folyóirat módjára,
évenként egy „Keresztény naptár“-t állit ki; mely a ke-
resztény családköröknek, a vallásos, erkölcsös és egy-
házilag elintézett életgyakorlatra, s a közélet szükség-
einek kitalálására kalauzul szolgáljon. És hogy ezt
magának a szegényebb sorsu családátya is megszerez-
hesse, lehetőleg olcsó áron fogja árultatni. Ugyan e te-
kintetből első gondjai közt lesz a társulatnak, hogy a
családok szerzhessenek maguknak jó és mindenféle
szükségességeket magokban foglaló imádságos könyveket,
evangelios könyvet rövid magyarázatokkal, bibliai

történetet, szentek életét, egyházi szertartások és ünnepek magyarázatát, népszerű egyházi történetet, népszerű ismeretek könyvét, és más, akár ajtatos, akár közéletre hasznos olvasmányokat.

2. Másik főteendője lesz a társulatnak, az iskolai nevelésre és oktatásra jótékonyan befolyjni; mire nézve a társulat különös gondot és szorgalmat kíván fordítani olly könyvek szerkesztésére, mellyekben a kath. szellem lengje át a tudományt, s a hit gyökeréről fejlesszenek az erkölcsi kötelességek. — Illy szellemben vélne szerkesztendőknék olvasó-könyveket, egyházi hazai történettant, keresztény régiségtant (archaeológiát) és még más, az ifjuságnak olvasmányul, vagy a tanítóknak utmutatásul és ébresztésül szolgálható könyveket.

Ezentul pedig egy különös könyvtár kiadását tartja igen czélszerűnek, ezen czim alatt: „Ifjuságot képző könyvtár,” melly az ifjuságnak hasznos és szívképző olvasmánya legyen. Ebből minden évben legalább egy kötetet kíván kiállítani. De azon kívül más apróbb ajándékokra fordítható könyvecskéket is szándékozik kiadni, millyenek a Schmid Kristóf-féle elbeszélések, s más német és francia nyelven kiadott illynemű könyvecskék, mellyeket meghonosítani törekvendik.

Átalában ezen társulat mindazon irodalmi eszközöket, mellyekkel a közoktatásnak, nyilvános és házi nevelésnek kath. irányt adhat, működésében fölvenni, s a mennyiben tehetsége engedendi, használni kívánja.

3. A társulat a miveltebb osztályok nyilvános és magán-életének jobb rendezésére, s köztük a vallásosság érzetének terjesztésére azzal kíván hatni, hogy némelly jelesebb francia s német, kath. írók példája után, a kath. religio s egyház elleni előítéleteket, vádak, félreértéseket szelíden czáfoló, meghatólag fölvilágosító s kedveltetőleg elbeszélő munkák kiállításával s terjesztésével szándékozik visszautasítani; mit leginkább ugy vél eszközölhetni, ha a kath. religionak áldásdus

szellemét, a kath. anyaszentegyháznak az emberiségre kiáradó jótékony hatását, a miveltebb olvasók előtt földeríti, s a történetek valódi előállításában vele szemlélteti, s ha különösen a napi események irányában, a sokszor tévedő s elfogult közönség ferde ítéleteit utbagazítani, s azokat a hitvallás és egyházi nézetek szempontjából fölvilágosítani törekszik.

Az volna tehát ezen társulat szándoka, hogy ez utóbbi tekintetből 'Egyházi muzeum' czim alatt egy, időhez nem kötött füzetekből álló egyházi folyóiratot léptessen életbe; mihelyt őt a dolgozó társak száma, s anyagi erő, az illy terjedelmesebb munkakör megbíráására is képpé teendik.

IV.

A társulat szükséges és hasznos volta s reményei.

E nagy és széles terjedtségű föladat megoldására, a sok oldalról pártolás mellett, leginkább irói tehetségekre lesz szüksége a társulatnak; mivel a kath. clerusban az irói capacitások nem hiányzanak, sőt, a mint remélhető, ezen üdves vállalat még többeket is fog az irodalmi pályára fölbátorítani: e tekintetben kinézéseink teljesen megnyugtatók; s alig van okunk kétségkedni vagy aggódni az iránt, miszerint a társulat, a neki kimért munkakört könnyen megfutandja.

Hiszszük tehát, s eleve is fölteszszük, sőt az eddigi, igen hizelgő nyilatkozatok és tettleges csatlakozások a közrebocsátott eszmékhez, nem hagynak kétségkedni a fölött, hogy a clerus- és rokonszemű világiakból többen csatlakozandnak e társulathoz; hol irói fáradozásaik szebb gyümölcseivel az igazságot éhezők és szomjazók seregét, e század lelki szükségeihez képest táplálni, életök szebb föladatának tekintendik. De a hozzánk csatlakozókban bizunk is, mikép lemondván minden separatismusról, s megvetve a csillogóbb egyedüliség dicsőségét, igaz religioi buzgóság, s a lel-

kek üdvességének szomja vezérlendi lépésöket : mi által nagy lehet, és Isten segedelmével nagy is fog lenni sikere a társulat munkálkodásának.

Mit vihet véghez egybetett ész és akarat, ha azokat az isteni hitvallás mennyei szelleme meghatja, a kath. anyaszentegyház történetének lapjai bőven bizonyítják. Korunkban egyletek útján sok jó üdvös intézet hozták létre. Francia- és Némethonban az efféle társulatok, minőt mi hazánkban fölállítani akarunk, már régóta legjobb sikerrel működnek; s ha a nevezett országokban a kath. gondolkozás és érzelem növekedésben van, leginkább az irodalmi pályán kifejtett nagyobb tevékenységnek kell tulajdonitanunk.

És így, ha a magyar clerusnak más indító okai nem volnának is egy hasonló egyletnek a magyar anyaszentegyház körében meghonosítására, magának a jelen időnek társulati törekvéseiben, s az innen eredő mindenféle társulatok sűrű keletkezésében, mellyeknek némeltyike már is sikerrel működik és szép jövővel dicsekszik, különösen pedig épen azok, mellyek magoknak a tudományt s irodalmat választák mezőül, föltalálná okadatolását annak, hogy ő is egy társulatba lépni siessen.

A társulati solidaritas, föltéve azt, hogy azonegy szellemü s irányu ész-tehetségekből lesz összealkotva, roppant hatást gyakorolhat magára az egyhazi literatura fejlesztésére is: s azon hitelességben, mellyet a kiadandó könyveknek kölcsönöz, ezek kelendőségét már előre biztosítja: mi megint anyagi erejére jótékony hatással van. De azon fölül sok jónak fejlesztő melege rejlik az eszmecserében, a kölcsönös buzdításban, s a remélt siker vigasz-élvezetében, vagy a már látottnak örömeiben. A katholicismus irodalmi tehetsége mindig ismertető jele volt az egyhazi belerőnek és beléletnek; s ha valamikor szükség vala ennek fölbresztésére, a jelen idő sulyai bőven igazolandják az egyház törekvését, hogy a korszellemet megragadni s maga körébe vin-

ni igyekezzék. Szintugy reméljük, hogy a világi urak és nők is, kiknél a kath. religio még becsben van, s annak üdvhozó erejét magukban érzik, s terjeszteni kívánják, készek lesznek e társulat gyámolítására; s minthogy az alább olvasható alapszabályok szerint, e társulat alapító, dolgozó, és részvevő tagokból, pártfogókból és tiszteletbeli tagokból fog összeállani, biztos kilátásaink vannak arra, miszerint e társulat, melly a kor szükségeiből emelkedik ki s iránya a legjobb, czélzata legszentebb, e honban kivánt részvétellel találkozandik, s hatásának gyarapodásában azon gyógygyszert állitandja elő, melly az indifferentismus és vallástalanság terjedő kórságai ellen üdves hatásu leend, s talán magának a magyar literaturának is journalistikai és romantikai irányát a bölceleti mélység és vallási ihlettség szebb és magasztosabb pályájára fogja vezetni. — Illy remények- s érzelmekkel mozdul ki e társulat az eszmék hosszú vajudásiból, hogy a munkás élet színhelyére föllőpjen, s most előre csak hat évi munkakört tűz maga elébe; megkisértendő, ha valljon ennyi vágyak és óhajtások magvai, a magyar anyaszentegyház földén, megtermik-e a kivánt gyümölcsöt?

Minthogy pedig egy illy társulatnak külső organismusra is van szüksége, hogy egészséges ép testben fejthesse ki szellemi tehetségeit, következő alapszabályokat állit föl:

V.

A társulat szerkezete.

1. Illy czim alatt: „Jó és olcsó könyvkiadó társulat,” épületes és hasznos könyvek olcsó áron leendő kiállitása és terjesztése végett a magyarhoni ugy egyházi, mint világi katholikusokból egy társulat alakul 1850-dik évtől kezdve, egymásután következő hat évre, melly

idő lefolyása alatt irányát, szellemi hatását, hasznosságát, s általában életrevalóságát kifejthetni reményli.

2. A társulat áll alapító, dolgozó és részvevő társakból.

3. *Alapító* tagjai a társulatnak azok lesznek, kik annak üdvös céljára, egész hat évre egyszerre legalább 100 pengő forintot, vagy évenként 18 p. forintot adományoznak; *dolgozó* tagok azok, kik a társulatnak célját s irányát az irodalom által, a programmban kifejtett elvek szerint előmozdítják; *részvevő* tagok pedig azok lesznek, kik ezen társulathoz kívánván csatlakozni, pénztára gyarapításához, hat év alatt, évenként 3 p. frttal járulnak, vagy egyszerre 18-czal.

4. Főntartja magának a társulat, hogy azokat is, kik ez üdvös intézetet talán későbbben nagyobb pénzsegélylyel gyámolítandják, s iránta különös hajlandóságot, kedvezést és pártfogást tanusítandanak, pártfogóknak elválaszthassa és nevezhesse; sőt illy pártfogókat magának szerezni, s megnyerni minden módon igyekezendik. Ugy szinte azokat, kik e társulat célját buzgó közremunkálásuk által előmozdítandják, tiszteletképen tagjai közé fölvenni óhajtja.

5. Az alapító és részvevő tagok önkénytes csatlakozás útján válnak a társulat tagjaivá; de a dolgozó tagok fölvétele, azokon túl, kik a társulat keletkeztekor vagy már önkényt ajánlkoztak, vagy közohajtás útján még fölkéretnek és elválasztatnak, a nagy gyűlésben, a választmány ajánlatára, szavazat útján fog eszközöltetni.

6. A társulat késznek nyilatkozik ugyan a tagok literatúrái, kéziratban beadott munkálataikat, mellyek kiállítására a választmány által fölhivattak, vagy önkényt ajánlkoztak, — ha a program irányában és szellemében, alaposan és jól lesznek kidolgozva. illendően díjazni; hiszi azonban, hogy lesznek közülök olyanok is, kik a társulat célját, mely nagyrészt a könyvek ol-

eső ároni kiállításában áll, előmozdítani óhajtván, ezen igényökről a társulat javára le fognak mondani.

7. Ha nem társulati tag, hanem más szerző kívánná hason irányu jó munkájával a társulat célját előmozdítani, a társulat az illy dolgozatokat is kész elfogadni, s pénzértékéhez mért illő díjjal jutalmazandja.

8. A beadott kéziratokat a választmány kiküldött tagjai fogják megbirálni, az iránti ítéletöket kimondani, ha valljon a kitüzött célra alkalmasak-e. A kiadandó munkák czimlapjára a szerző neve, s alább e szavak: 'Kibocsátja a jó s olcsó könyvkiadó társulat' fognak kinyomatni.

9. Az alapító tagok minden, a társulat neve alatt kikerülendő munkából egy egy példánnyal tiszteltetnek meg.

10. A részvevő, s a társulatot munkáikkal támogató dolgozó tagok a társulat által kiadandó s 90 ivig terjedendő kötelezett könyvekből egy egy példányt kapnak.

11. Az alapító és dolgozó tagok ezen társulat minden ügyeire nézve szavazattal birnak; a részvevő tagok közül pedig azoknak fog adhatni a társulat a közgyűlésen szavazatot, kik ezen intézet iránti buzgóságukat a könyvek terjesztésében tiz aláíró vagy vevő szerzésével fogják kitüntetni.

12. Az alapító és dolgozó tagoknak a választmányban is szinte, mint a nagy gyűlésben, szavazatuk van.

13. Minden társulati tagnak joga van a társulat működésére vonatkozó figyelmeztetéseket tenni, és javaslatokat tervezni. Ezeket az igazgató és a választmány tartozik kellő figyelembe venni, s ha az alapszabályoktól eltérést szorgalmaznák, a nagy gyűlés elébe terjeszteni.

14. A társulat pénztárának miként és milly aránybani fölhasználásáról, s ügyvitelének kezelése módjáról külön gazdálkodási szabályokat fog alkotni, mellyek

megtartására az igazgató választmány, és pénztárnok kötelesek lesznek.

15. Azon esetre pedig, ha hat év lefolyta előtt az eloszlás nem várt sorsa érné a társulatot, a föl nem használt pénz-alapból az alapító és részvevő tagokat aránylagos kivetés szerint kármentesíteni fogja.

VI.

A társulat kormányzási rendszere.

1. A társulat fővédnökül a magyar kath. egyház fejét, az ország primását bátorkodik tiszteletteljes bizodalommal fölkérdni.

2. A társulat ügyeit állandóul egy igazgató vezeti, és intézi el, ennek helyét szükség idején az aligazgató pótolandja.

3. Az igazgatót egy állandó választmány támogatja működéseiben, s egy meghatározott díjjal ellátandó tollvivő alkalmaztatik mellé.

4. A nagy gyűlés fogja a választmányi tagokat a szavazattal bíró tagokból megválasztani. A választmány-nak két harmada dolgozó tagokból állandó.

5. A választmány minden hóban egyszer ülést tart. Azonkivül az elnök valahányszor szükségét látja, a választmányt mindenkor összehivhatja.

6. A társulat hivatali helye Pest városában leend, mint melly különben is az ország központja, s irodalmi vállalatok kivitelére legalkalmasabb.

7. Minden püspöki székes-városban lesz a társulatnak egy vagy több bizottmányosa; sőt illy bizottmányokat más helyeken is, mint a szükség kívánandja, alakit; s minthogy a bizottmányosok felelet terhével járó ügy-kezelést vállalnak magukra, a társulat nekik, pénztárának állapotához képest, bizományos procentuatiot vagy tiszteletdíjt ígér.

8. A helybeli választmány ülnökeinek egyike a társulat pénztárának kezelésével bizatik meg.

9. A püspöki megyékben fölállítandó bizományosok elválasztására a főpásztorok mély alázattal megkérendők, valamint arra is, hogy ezekre atyai gondoskodásukat kiterjeszteni méltóztassanak.

10. A társulat évenként egyszer, akár itt Pesten, akár a körülményekhez képest más helyen, egy nagyobb gyűlést tart, mellynek ideje és helye az igazgató által előlegesen közhirré tétetik.

11. A nagy gyűlés föladata áll: a kiadandó munkák előrajzának megbírálásában, az évi számadások megvizsgálásában, az alapszabályok netalán szükséges módosításában, a választmány s új dolgozó tagok választásában.

12. A társulat az első közgyűlésbe, mellynek elnökségére a jelenlévők között rang-fokozat és idősbég szerint a legtekintélyesebb méltóság kéretik meg, egy vagy két elnököt választ magának a világi tagok közül, kik azontul a nagy gyűlésekben mint előlülők a tanácskozásokat vezessék.

VII.

A társulat viszonyai.

A társulat, mint a kath. egyház kebeléből keletkező, s ahhoz hön ragaszkodó socialis intézet, ezen typusát megtartva, az egyházi szent hatalomtól függés mellett, a hazai polgári törvények ernyőzete alatt kívánja kifejtteni munkásságát.

Pesten, május 1-ső napján, 1848.
